

Lausunto

12.9.2024

VN/22967/2024
VN/22967/2024-VM-14

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtiovarainministeriön lausunto luonnoksesta opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi muut kuin lasta huoltavat opiskelijat yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin. Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2025.

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Valtiovarainministeriö pitää esitystä pääosin kannatettavana. Esitysluonnoksessa toimeenpannaan hallituksen päätös palauttaa opiskelijat yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025. Vuosia 2025-2028 koskevan julkisen talouden suunnitelmassa uudistuksen säästötavoite on vuoteen 2028 mennessä 57 milj. euroa. Lisäksi pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan opiskelijoiden yleisen asumistuen rinnalle kehitetään yhteisasumista suosiva ja taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto.

Valtiovarainministeriö korostaa, että uudistus tulee valmistella siten, että sille asetettu säästötavoite toteutuu esitystä annettaessa. Esitys liittyy vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja sen taloudellisten vaikutusten tulee vastata talousarvioesitystä. Mikäli opintotuen asumislisää koskeviin arvioihin on tullut tai tulee tarkennuksia, tulee vastaavat muutokset sisällyttää vuoden 2025 täydentävään talousarvioesitykseen ja vuosien 2026-2029 julkisen talouden suunnitelmaan.

Valtiovarainministeriö yhtyy esitysluonnoksen näkemykseen siitä, että esitetty muutos tekee opiskelijoiden yhteisasumisesta taloudellisesti kannattavampaa verrattuna nykytilanteeseen. Yleinen asumistuki on ruokakuntoinen etuus, kun taas opintotuen asumislisään vaikuttavat vain opiskelijan omat tulot.

Asumislisän määrä

Valtiovarainministeriö toteaa, että ennen kuin opiskelijat siirrettiin yleisen asumislisän piiriin vuonna 2017, opiskelijoiden asumista tuettiin opintotuen asumislisän kautta. Asumislisän suuruus oli kiinteä asuinkunnasta riippumatta. Asumisen tuen eriyttäminen kuntaryhmittäin olisi merkittävä muutos, jonka vaikutuksia tulisi arvioida huolellisesti etukäteen. Koska opintotuen asumislisän käytön laajentaminen tapahtuu nyt nopealla aikataululla, olisi selkeintä palata aiemmin voimassa olleeseen malliin.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.vm@gov.fi

Valtiovarainministeriö suhtautuu varauksella luonnoksessa esitettyihin asumislisän enimmäisasumismenorajoihin. Esitysluonnoksen mukaan enimmäisasumismenorajat vaihtelisivat kuntaryhmittäin, kuten yleisessä asumistuessa. Luonnoksessa todetaan, että tähän päädytty, koska asumiskustannuksissa on alueellisia eroja. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan asumislisän enimmäismäärän tulisi olla sama asuinkunnasta riippumatta kuten aiemmin. Tasapuolisuuden näkökulmasta opiskelijan oma päätös asua korkeampien asuinkustannusten alueella ei pitäisi olla peruste korkeampaan asumisen tukeen. Valtiovarainministeriö huomauttaa, että osa opiskelijoista asuu esimerkiksi matalampien asuinkustannusten kehyskunnissa, vaikka opiskelee pääkaupunkiseudulla. Lisäksi on hyvä huomioida, että myös esimerkiksi Helsingin sisällä vuokratasot vaihtelevat merkittävästi eri alueilla.

Valtiovarainministeriö ei kannata nykyisten kiinteiden asumislisien määrien korotusta. Valtiovarainministeriö toteaa, että kiinteiden asumislisien korotuksesta ei ole linjattu osana vuosien 2025-2028 julkisen talouden suunnitelmaa eikä tähän ole varattu määrärahoja. Luonnoksessa esitetään, että kiinteiden asumislisien määrät tarkistettaisiin toteutuneen kustannuskehityksen perusteella. Kiinteään euromääräiseen opintotuen asumislisään ovat oikeutettuja mm. ulkomailla opiskelevat.

Luonnoksen laskelmissa on myös huomioitu Kelan toimeenpanomenojen (mom. 33.10.60) säästö osaksi muutoksen nettosäästölaskelmia. Valtiovarainministeriö toteaa, että Kelan hallintomenoihin liittyvien säästöjen kanavoinnista opintotuen kiinteiden asumislisien korotukseen ei ole linjattu vuosien 2025-2028 julkisen talouden suunnitelmassa. Opiskelijoiden siirtyessä yleisen asumistuen piiriin Kelan toimintamenoja lisättiin vuosina 2017-2018 yhteensä n. 6 milj. euroa työmäärän kasvaessa, koska yleisen asumistuen käsittely on kaavamaista opintotukea ja sen asumislisää työlämpää. Nyt työmäärän vähentyessä tulee toimeenpanomenojen säästö koitua julkisen talouden eduksi, eikä sitä voida siirtää kattamaan kasvavia tukimenoja.

Valtiovarainministeriö katsoo, että luonnoksessa olevia laskelmia tulisi avata tarkemmin jatkovalmistelussa. Asumislisän enimmäisasumismenorajan taso vaikuttaa merkittävästi julkisen talouden suunnitelmassa linjattujen säästöjen saavuttamiseen. Esitysluonnoksessa on esitetty Kelan laatimien laskelmien tulokset, ja luonnoksessa todetaan esimerkiksi, että lähtökohtana on ollut muutosten vaikutus nykytilaan verrattuna. Esityksessä ei kuitenkaan ole tarkemmin määritelty, mitä nykytilalla tarkalleen ottaen tarkoitetaan. Koska yleiseen asumistukeen vuonna 2024 tehtyjen muutosten vaikutukset eivät ole ehtineet suurelta osin vielä realisoitua yleistä asumistukea koskeviin tilastoihin, olisi tärkeää, että asumislisää koskeva hallituksen esitys sisältää yksityiskohtaisen kuvauksen siitä, kuinka esityksen toimien säästövaikutus on laskettu. Luonnoksessa laskelmien taustaoletuksia ei ole kuvattu riittävästi. Myös esitetyn mallin vaihtoehdot ja niiden vaikutukset tulisi kuvata laajemmin. Valtiontalouden tiukan tilanteen vuoksi on keskeistä, että muutokselle määritelty säästötavoite tullaan saavuttamaan.

Asumislisän indeksitarkistukset

Luonnoksessa esitetään, että opintotuen asumislisän euromäärät sidotaan kansaneläkeindeksiin, jolloin niitä tarkistettaisiin kustannuskehityksen perusteella vuosittain sen jälkeen, kun pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjattu etuuksien indeksijäädytys on lakannut. Luonnoksen mukaan ensimmäinen tarkistus tehtäisiin 1.8.2028.

Valtiovarainministeriö katsoo, että eduskunnan budjettivallan näkökulmasta indeksisidonnaisuuksien laajentamiseen tulisi suhtautua pidättyvästi. Lisäksi valtiovarainministeriö huomauttaa, että asumislisän ensimmäinen indeksitarkistus tapahtuisi seuraavalla vaalikaudella, joten tästä päättäminen olisi syytä jättää seuraavalle hallitukselle.

Vaikutusten seuranta

Valtiovarainministeriö katsoo, että esitettävän muutoksen vaikutuksia valtionalouteen on syytä seurata käynnissä olevan opintotuen kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä. Nyt säädettäviä opintotuen asumislisän piirteitä tulisi tarvittaessa muokata kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Mika Niemelä

Neuvotteleva virkamies

Sanna Nieminen

Jakelu OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö

Tiedoksi OKM NUOLI Strategia- ja ohjausryhmä, Virpi Hiltunen

VN/22967/2024-VM-14

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: